

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини
Одеської обласної державної адміністрації
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Грушевського
Науково-методичний відділ

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КНИГИ ТА ЧИТАННЯ В БІБЛІОТЕКАХ

Випуск 2

Методичні поради

Одеса
2023

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КНИГИ ТА ЧИТАННЯ В БІБЛІОТЕКАХ. Вип. 2 [Текст] : метод. поради / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського, Наук.-метод. від. ; [підгот. Г. П. Діденко ; комп'ют. набір Г. П. Діденко ; верстка, заг. редагування О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2023. – 11 с. – 15x21,5. – 40 прим.: б. ц.

В методичних порадах розглядаються сучасні інноваційні форми масової роботи, які будуть корисними для бібліотечних працівників та інших зацікавлених осіб.

© ООУНБ ім. М. Грушевського
Зам. № 34 від 18.07.2023 р.
Тираж 40 прим.

Сьогодні бібліотеки працюють у світі шаленої конкуренції. Мільйони безплатних книг і статей завдяки Інтернету є доступними, в якій би частині світу вони не були. Щодня створюються установи, фірми, кафе, які змагаються за відвідувача і готові надавати будь-які послуги. Щоб не програвати їм, бібліотека має також щодня змінюватись, шукати й впроваджувати нові послуги, дивувати користувача новими формами роботи, бути помітними.

Отже, одним з пріоритетних завдань, що сьогодні стоять перед бібліотечними фахівцями (особливо на місцевому рівні), є необхідність змінювати думку суспільства щодо місця і можливостей публічної бібліотеки в житті громади.

Досягти цієї мети можливо не лише завдяки прийняттю важливих для бібліотек рішень з боку держави, але й за умови активності бібліотекарів, бажання пошуку і впровадження інновацій, не заперечуючи при цьому традицій, що складались роками і не відкидаючи напрацьованого досвіду бібліотекарів не одного покоління.

Сьогодні бібліотека повинна стати тим містком у громадському просторі, де навчання поєднується з цікавим дозвіллям, є вільний доступ до інформації та надаються сучасні послуги. Ми повинні однаково дбати про різні цільові аудиторії, які відвідують бібліотеку або користуються бібліотечними послугами поза її межами. Але необхідно усвідомлювати, що публічна бібліотека належить кожному з нас, це вільний простір, який розвивається коштом участі громади, а не лише бібліотекарів. І хоча книги переходять в електронний формат, відповідно змінюється культура читання, але залишається основне – люди продовжують читати.

Враховуючи те, що на сьогодні бібліотеки Одеської області є важливим інформаційним центром нашого регіону, їх головним завданням є не тільки забезпечення вільного доступу до книжкових та електронних документів, але й створення комфортних умов для відвідувачів, сприяння соціокультурному розвитку регіону, популяризація його культурних та курортно-туристичних об'єктів. Найголовніше для бібліотекарів – здолати свою інертність, налаштуватися і з гарним настроєм робити те, що задумано.

Звертаємо вашу увагу на добірку інноваційних форм роботи, а також посилання на сайти бібліотек, які їх вже використовують. Наважуйтесь! Про вас заговорять, і до вашої бібліотеки прийде більше читачів!

Абетка інновацій

Аукціон знань – мистецький захід, різновид вікторини, якій сприяє прищеплюванню інтересу до пізнання, розширенню кругозору, зростанню творчої активності учасників, набуття знань усіма учасниками. Інтелектуальна розвага. На аукціоні «продається» питання чи приз і його можна «купити»: «покупка» відбувається шляхом пред'явлення будь-яких знань, запрошених «продавцем». По суті, це відкрите змагання на краще знання теми. Приз отримує той, хто відповідь останнім.

Атрибути гри: кафедра, молоток, дзвіночок. Дзвоном дзвіночка провідний (аукціоніст) починає аукціон і кожне нове завдання. Спочатку «товар» розглядається, потім оголошується плата і приймаються перші внески. Можна використовувати систему жетонів, які вручаються за кожну відповідь. Тоді переможцями в аукціоні будуть ті, хто набере найбільшу кількість жетонів.¹

Бібліокараван – цикл виїзних заходів, виставок, оглядів, об'єднаних одною темою з метою представлення в різних організаціях.

Бібліотечний квілт – наочна форма роботи, інформаційний стенд, який складається з окремих частин-клаптиків (стікерів). В практику бібліотечної роботи прийшов із тренінгів і семінарів, де слово означає «блочне розміщення інформації». Сутність бібліотечного квілту – складання плакатів з клаптиків (стікерів) за окремою тематикою. На стікерах можуть розміщатися відповіді на питання, побажання, власні думки.

Наприклад:

- «Зимові сюжети» – бібліотечний квілт, який включає зимові вірші, твори, пісні, «морозні згадки» читачів.
- «Цікаве про край, в якому ми живемо» – квілт із відповідей на питання, які читачі залишають протягом тижня: «Що для

---

¹ **Бібліотечний намет розваг та позитиву до Дня Міста** : [м. Мелітополя] // Моя сучасна бібліотека : міські б-ки Мелітополя. Дата публ.: 29.09.2020. URL: <http://library.mlt.gov.ua/index.php/novyny/425-bibliotechnyi-namet-razvah-ta-pozytyvu-do-dnia-mista>. (дата звернення: 14.05.2022).

вас значить «Мала Батьківщина», «Які визначні пам'ятки краю ви знаєте» та ін.

Бібліотечний квілт можна використовувати в наочній і масовій формах роботи.²

Бібліотечний уїк-енд – відпочинок у бібліотеці. Це комплексний захід, для підготовки якого необхідно створити робочу групу, куди увійдуть працівники бібліотеки, представники організацій, спільно з якими буде проводитися захід, читацький актив.

До програми уїк-енду можуть входити: зустрічі-бесіди з людьми різних професій; різноманітні літературні конкурси, ігри, вікторини; огляди літератури; бесіди-рекомендації; обговорення телепередач та цікавих книг; виставки літератури та виробів декоративно-прикладного мистецтва, екскурсії; засідання бібліотечних клубів. У програму дня добре було б включити такий захід, як фотографування на пам'ять.³

Бібліошопінг (від англ. shopping – відвідування магазинів з метою придбання товарів) – форма масового заходу, під час якого один учасник, прорекламувавши книгу, пропонує іншому «придбати» її (тобто взяти в користування з бібліотечного фонду). Також бібліотекарі намагаються привернути увагу користувачів до книг за допомогою різних маркетингових способів (зокрема, використовують музику, світло, кольори, аромати), а при розміщенні «книжкових товарів» урахують інтереси різних цільових груп.⁴

---

² Бібліотечний квілт (інноваційний інформаційний стенд) «Читач сказав: «Супер!» // Терноп. обл. б-ка для дітей. Дата публ.: 02.04.2022. URL: <https://odb.te.ua/bibliotechnyj-kvilt-innovacijnyj-informacijnyj-stend-chytach-skazav-super/>. (дата звернення: 14.05.2022).

³ Бібліотечний уїк-енд: цікаво та весело // Херсон. обл. універс. наук. б-ка ім. Олеса Гончара. Дата публ.: 21.02.2017. URL: <https://lib.kherson.ua/bibliotechniy-uik-end-tsikavo-ta-veselo.htm>. (дата звернення: 18.05.2022).

⁴ Бібліошопінг у бібліотеці // Деражнян. міська б-ка для дітей. Дата публ.: 29.03.2019. URL: http://derazhnia-dytbiblioteka.edukit.km.ua/novini_biblioteki/id/242. (дата звернення: 18.05.2022).

Бук-слем (BOOK-Slam) – книжкове змагання на кращу рекламну кампанію з просування обраної книги, можливо з елементами музичної театралізації. Учасники діляться на декілька команд, кожна з яких повинна розрекламувати книгу в стислий термін. Презентація кожної книги триває максимум три хвилини, за часом слідкують організатори. Після кожної презентації журі або публіка оцінює книгу з різних аспектів за десятибальною шкалою. Наприкінці заходу всі «книги-учасники» виставляються на стенді та надається можливість ознайомитися з ними.⁵

Велнес-тренінг – захід, спрямований на просування здорового способу життя. Велнес (від англ. be well – гарне самопочуття) – концепція здорового способу життя, заснована на поєднанні фізичного та ментального здоров'я, правильного харчування, розуміння фізичних навантажень та відмови від шкідливих звичок.⁶

Громадянський форум. У роботі з молоддю можна використовувати дану діалогову форму, засновану на досвіді США. В її основі лежить зважений діалог, пошук відповідей на запитання в процесі дискусії на соціально важливі теми: 1. «Яка армія нам потрібна?». 2. «Дитяча злочинність: де вихід ?». 3. «СНІД: як уповільнити епідемію?». 4. «Корупція: як її перемогти й чи це можливо?».

Диско-лекція – усна розповідь, яка супроводжується відеорядом (показ слайдів, фрагментів відеофільмів) і спеціально підбраною музикою, бесідою. Диско-лекція є зручною формою популяризації книг.

---

⁵ **Позначка: бук-слем** // Запоріж. обл. б-ка для юнацтва. Дата публ.: 28.11.2018. URL: <https://younglibzp.com.ua/tag/buk-slem/>. (дата звернення: 20.05.2022).

⁶ **Велнес-тренінг «Найцінніший дар життя»** : [м. Кам'янське нині Дніпров. обл.] // Коштал. закл. «Ліцей № 13». Дата публ.: 29.10.2017. URL: http://hbk13.org.ua/view_news.php?id=696. (дата звернення: 20.05.2022).

Екологічний екстрим – «екстрим» – крайність. Захід на якому подається інформація про екстремальні екологічні проблеми людства. Особлива увага приділяється популяризації творів екологічної спрямованості. Доцільне тут використання творів письменників-фантастів (Рея Бредбері, Беляєва, Стівена Кінга, Уельса, укр. автора Тендюка) у творах яких висвітлюються глобальні проблеми екологічної катастрофи.

Інформаційне сафарі. Прикладом з теми може бути ідея заходу «Від папірису до електронної книги». Методика проведення такого заходу включає медіа-загадки, віртуальну екскурсію в музей книги, книжковий клондайк «Бестселер, дайджест, комікс – що краще?», час спілкування, медіа вікторину «Книги про кохання на екрані».⁷

Квізбук, квіз – це насичена вікторина з добіркою запитань за певною темою чи за кількома темами. Для гри потрібно поділити учасників на команди від 2 до 8 осіб і посадити за окремі столи. За кожну правильну відповідь команда отримує 1 бал. Гра триває 1-1,5 години. Для проведення квізу потрібні комп'ютер з матеріалами для гри, бланки, ручки для учасників. Потрібно заздалегідь розставити столи та стільці, роздрукувати необхідні матеріали гри, підготувати звукове обладнання, екран або телевізор, таймер, щоб слідкувати за часом, який відведено на обговорення і коробка для телефонів.

Книжковий дрес-код – форма масового заходу, під час проведення якого презентують книги, котрі можна вважати обов'язковою складовою іміджу сучасної людини.⁸

---

⁷ **Інформаційне сафарі «По країні, якої не має на карті»** // Калус. б-ка-філія для юнацтва. Дата публ.: 07.04.2016. URL: http://jun-biblioteka.at.ua/news/informacijne_safari_po_krajini_jakoji_nemae_na_karti/2016-04-07-150. (дата звернення: 22.05.2022).

⁸ **Книжковий дрес-код «Будь у тренді»** // Терноп. обл. б-ка для дітей. Дата публ.: 14.07.2021. URL: <https://odb.te.ua/knyzhkovyj-dres-kod-bud-u-trendi/>. (дата звернення: 22.05.2022).

Коктейль-презентація є своєрідною формою відпочинку в бібліотеці. Це масовий захід, організований для широкого кола читачів, який проходить в урочистій обстановці за бокалом коктейлю, соку і має на меті ознайомити присутніх з масовими заходами, запланованими на наступний рік, привернути до них належну увагу. При підготовці слід подбати про рекламу, адресувати запрошення спонсорам бібліотеки, ЗМІ.⁹

Лабораторія читацького смаку – захід в рамках якого проводиться вивчення читання тієї чи іншої групи читачів, виявляються кращі читацькі переваги.

Лібмоб. В основі акції – бліц-опитування мешканців населеного пункту про дорогу до бібліотеки. Хто знає дорогу до бібліотеки, отримує смайлик. А хто не знає – календарик з адресом бібліотеки та контактною інформацією. Така весела акція-гра неодмінно підвищує імідж бібліотеки.

Літературна печка-куча. Печка-куча (яп. ペチャクチャ, балаканина) – це методологія представлення коротких доповідей, спеціально обмежених за формою і тривалістю на неформальних конференціях. Літературна печка-куча проходить в традиційній формі: учасники готують доповіді, доповнюючи їх барвистими презентаціями з 20 слайдів. Час для показу одного слайду і його коментування – всього 20 секунд, і в сумі виступ кожного учасника триває не більш ніж 6 хвилин 40 секунд. Після кожної розповіді слухачі можуть поділитися соєю думкою або поставити питання. Доповіді слідує одна за одною.¹⁰

---

⁹ Коктейль-презентація до Дня захисника України // Бахмут. коледж транспорт. інфраструктури. Дата публ.: 12.07.2016. URL: <http://www.acti.dn.ua/?act=news&id=102>. (дата звернення: 22.05.2022).

¹⁰ Молодіжна печка-куча «Бібліотека: pro et contra» // Центр. міська б-ка ім. В. Г. Белінського ЦБС Шевченків р-ну м. Харкова. Дата публ.: 22.10.2021. URL: <http://belinskogo.kh.ua/news/3900.html>. (дата звернення: 22.05.2022).

«Літня альтанка з книгою» – це новий підхід до розв’язання актуальної проблеми активного та корисного читання дітей і підлітків влітку. Такі заходи дають можливість на свіжому повітрі, на килимках (майданчик перед бібліотекою) почитати дітям вголос кращі твори української, світової літератури та обговорити їх. Після прочитаного діти малюють свої враження на папері та асфальті. Таку форму масових заходів можна активно використовувати під час літніх таборів відпочинку.

«Одне місто, одна книга».

Що може краще підтримати жваву дискусію, ніж щорічний загальноміський книжковий клуб? Запропонуйте членам своєї громади прочитати одну й ту саму книгу протягом певного періоду часу. Організуйте заходи для її обговорення в бібліотеці, причому обов’язково запрошуйте місцеву молодь та громадських лідерів.

Програма «Одне місто, одна книга», упроваджена в м. Сан-Франциско, стала яскравим прикладом того, як подібна ініціатива може перетворитися на захід, що об’єднує багатьох людей.

Опен-ейри (відкрите повітря) – заходи, що проводяться на відкритому повітрі – на площах, в парках, скверах, інших місцях. В більшості, це заходи, до яких можна віднести дискотеки, концертні програми, які мають популярність серед молоді. Проведення таких заходів стало популярним і серед бібліотек як закордоння, так і України. Вони мають зворотний зв’язок, привертають увагу громадськості, популяризуючи бібліотеку, сприяють покращенню її іміджу.¹¹

«Підвішена книга». Мета акції – популяризація читання. Будь-який читач може «підвісити» на тиждень свою улюблену книгу зі своєю рецензією (думками, емоціями, ВАУ!) Акція триває 3 місяці. За результатами акції можна скласти іменні рекомендаційні списки улюблених книг учасників, а також створити рейтинг самих-самих

---

¹¹ **Читання під відкритим небом. І не тільки** : [опен-ейр в Солом’ян. р-ні м. Києва] // Публ. б-ки Солом’ян. р-ну. Дата публ.: 04.06.2018. URL: <https://soloma.libraries.kiev.ua/2018/06/04/chitannja-pid-vidkritim-nebom-ne-tilki/>. (дата звернення: 24.05.2022).

книг вашої бібліотеки. На початку акції підвісити книгу може кожен охочий. У ході акції будуть відібрані тільки найбільш активні читачі. Ведеться список книг учасниць. На саму книгу прикріплюється стікер-відмітка «Підвішена книга». Додатково фіксується видача акційних книг, а також черга охочих її прочитати.

Передбачені результати:

1. Активізація читання, збільшення книговидачі.
2. Створення читацьких рейтингів кращих книг (В. Іванов рекомендує...).
3. Створення рейтингів кращих читачів.
4. Проведення творчого конкурсу по книзі, що найбільш читається.¹²

Поп-стоп (бібліотечний). Бібліотека організовує багато заходів, акцій різної тематики, розрахованих на різні категорії відвідувачів у різних відділах бібліотеки протягом 10-12 годин, а саме «День бібліотек», «Ніч в бібліотеці» і т. ін.

Проект «Ніч у бібліотеці» – стає все далі популярнішим. Суть його – показати читачам бібліотеку такою, якою вони її ще не бачили. У напівтемряві під таємничу музику, з одним лише ліхтарем, гостей зустрічають «сталкери» – провідники по темних коридорах і відділах, тобто бібліотекарі, розповідають цікаві (або містичні) історії з життя письменників. Читачі можуть відвідати книгосховище, ознайомитися з рідкісними і цінними книгами, відповідають на питання вікторини. У кожному відділі чи фое передбачається своя програма. Потім всі збираються у читальному залі бібліотеки. Там для прикладу можна демонструвати фільми в дусі тематики проекту, презентації книг і т. ін. Насамкінець роздаються завдання, за якими учасники мають відшукати окремі слова зашифрованої фрази про бібліотеку чи книги. Зібрані ці слова складаються і відгадується фраза (наприклад, «Книга

---

¹² [Захід «Підвішена книга»] // Центр. міська б-ка ім. І. Рядченка. Дата публ.: 30.03.2018.
URL: <https://www.facebook.com/1441422659290394/posts/1536361676463158/>. (дата звернення: 24.05.2022).

робить людину крилатою»). Все закінчується дружнім спілкуванням за чашкою чаю та спільним фото на згадку.^{13 14}

Театр-експромт – форма, яка використовується як самостійна або як елемент іншого заходу. На очах у глядачів розгортається вистава з елементами імпровізації. Ніхто до вистави не знає, яку роль буде грати. Ініціативна група розробляє сюжет театральної вистави, готує картки з позначенням ролей. Картки розподіляють за жеребом. Заздалегідь готується текст ведучого «за кадром». Актори слухають текст за лаштунками і виходять на сцену виконувати свої ролі. Можуть розігруватися казки, легенди, детективні, фантастичні, гумористичні, побутові історії.

Шок-урок, шок-цитата – зазвичай готується за актуальною проблемою (наркоманія, СНІД). Наприклад, шок-урок на тему «Наркотики: подорож туди без назад». Основа шок-уроків: листи, одкровення, сповіді молодих наркоманів. Матеріал свідомо не редагується. Повністю зберігаються зміст і лексика текстів. Добре, якщо є відеофільм за темою уроку. У структуру заходу також включаються офіційні дані про стан боротьби з наркоманією в країні та місті. Шок-цитата використовується при оформленні книжкових виставок, тобто вибирається цитата, що йде всупереч із загальноприйнятою думкою, викликає подив і бажання посперечатися.

Підсумовуючи вищевикладену інформацію, варто підкреслити, що будь-яку тему, навіть вузьку й малоінформативну, можна висвітлити всебічно та багатогранно. Для цього потрібні лише бажання, творчий підхід і любов до професії та читачів.

---

¹³ Ніч у бібліотеці // Б-ка ім. Л. Каніщенка Західноукр. нац. ун-ту. Дата публ.: 19.10.2018. URL: <http://library.wunu.edu.ua/index.php/uk/home/4176-nich-u-bibliotetsi>. (дата звернення: 24.05.2022).

¹⁴ Луцькі студенти провели ніч у бібліотеці // Профспілка працівників освіти і науки України. Дата публ.: 22.10.2019. URL: https://pon.org.ua/news_regions/7377-luck-studenti-proveli-nch-u-bblotec.html. (дата звернення: 24.05.2022).